

SVEUČILIŠTE / UNIVERZITET "VITEZ"

VITEZ

Poslovni centar Vitez 96-2 , Vitez

Rektorat; Poslovni centar Vitez 96-2, Vitez

Menadžment ,Finansijska služba; Školska 23, 72270 Travnik, Bosna i Hercegovina ;

Studentska služba i Nastavna služba; Školska 23 72270 Travnik, Bosna i Hercegovina,

www.unvi.edu.ba

PLAN I PROGRAM **IZVOĐENJA PRAKTIČNE NASTAVE** **NA FAKULTETU ZDRAVSTVENE NJEGE**

1. Ovaj plan i program izvođenja praktične nastave na Fakultetu zdravstvene njege odobren je na temelju:
 - a) Pravilnika o pripravničkom stažu i stručom ispitu zdravstvenih djelatnika sa završenim Fakultetom zdravstvenih studija a koji je donio federalni ministar zdravstva i
 - b) Pravilnika o uvjetima za izvođenje praktične nastave na Fakultetu zdravstvene njege
2. Praktična nastava obavlja se po ovom planu i programu. Praktična nastava se obavlja po rasporedu i trajanju pojedinih programskih cjelina.
3. Praktična nastava se obavlja u zdravstvenim ustanovama koje imaju odobrenje federalnog ministra zdravstva o ispunjenosti uvjeta glede kadra, prostora i medicinsko – tehničke opreme za obavljanje praktične nastave.
4. Praktičnu nastavu ili njen dio studenti mogu obavljati i kod privatne zdravstvene organizacije koja ispunjava zakonske uvjete.
5. Plan i program praktične nastave koju obavlja student upisuje se u knjižicu praktične nastave. U knjižicu praktične nastave uvodi se opis poslova obavljenih u okviru programske cjeline kao i podaci o vremenu i mjestu gdje se dio praktične nastave obavlja uz potpis odgovorne osobe

6. Knjižica praktične nastave ima oblik i sadržaj koji je usklađen sa pripravničkom knjižicom koju je propisao federalni ministar zdravstva
7. Plan i program praktične nastave obuhvata
 - Opći dio koji je istovjetan za sve smjerove (vidi točku 9.)
 - Specijalni dio koji je specifičan za svaki smjer (vidi točku 10.) - Posebni dio koji je specifičan za svaki smjer (vidi točku 11.)
8. Plan i program praktične nastave realizirat će se na slijedećim smjerovima studija:
 - Sestrinstvo
 - Fizioterapija i radna terapia
 - Menadžment u zdravstvu
 - Sanitarni inženjering
 - Ginekologija i akušerstvo

9. OPĆI DIO JE ISTOVJETAN ZA SVE SMJEROVE I OBUHVAĆA:

9.1. Zdravstveno prosvjeđivanje, prevencija bolesti i promocija zdravog načina življenja5 sati

Zdravstveno prosvjeđivanje, prevencija bolesti i promocija zdravog načina življenja sadrži:

- Osnovne karakteristike zdravstvenog stanja stanovništva
- Način procjene higijensko – epidemiološke situacije
- Obavezne imunizacije i protivepidemijske mjere
- Način pripreme programa zdravstvenog vaspitanja
- Zdravstveni vaspitni rad u zdravstvenim ustanovama, školama, porodicama i privrednom društvu
- Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 5 sati student provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo

9.2 Evidencija u zdravstvu i usvajanje praktičnih vještina iz informatike24 sata

Ovaj rad obuhvaća:

- Osnovne karakteristike zdravstvene evidencije vitalne statistike,
- Upoznavanje sa evidencijama u zdravstvu
- Upoznavanje sa pripremom izvještavanja i pripremom planova (sedmičnih, mjesečnih, polugodišnjih, godišnjih)
- Usvajanje praktičnih vještina iz medicinske informatike

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 24 sata student provodi na fakultetu kroz vježbe iz dva obavezna predmeta „Biostatistika i statističke metode u zdravstvu“ i „ Informatika u zdravstvu i softverski program“

9.3. Teoretska i praktična obuka u pružanju hitne medicinske pomoći i načinu i uvjetima rada u vanrednim prilikama.....10 sati

- Student se upoznaje sa organizacijom službe u hitnoj medicinskoj pomoći.
- Pravni aspekti pružanja prve pomoći. Trijaža unesrećenih.
- Prepoznavanje različitih stanja kod povrijeđenih. Prepoznavanje znakova koji ugrožavaju vitalne funkcije.
- Prepoznavanje znakova kod unutrašnjeg krvarenja kod različitih povreda. Način zaustavljanja krvarenja.
- Postupak kod gubitka svijesti (kolaps, koma i prividna smrt).
- Način imobilizacije preloma. Vještačko disanje.
- Postupak sa psihotično nemirnim pacijentima. Način i uvjeti rada u vanrednim prilikama.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 10 sati student provodi u ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, odnosno službama hitne medicinske pomoći

9.4 Program praktične nastave obuhvata upoznavanje sa osnovama ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, kao i organizacijom zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine. 10 sati

- Osnovi ustavnog sistema (Ustav Bosne i Hercegovine i Ustav Federacije Bosne i Hercegovine)
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenom osiguranju
- Propisi iz oblasti radnih odnosa i penzijskog i invalidskog osiguranja

Ovaj dio pripravničkog staža u trajanju od 10 sati student provodi na Fakultetu kroz vježbe iz tri predmeta:

„Radno pravo“, „Zdravstveno pravo i zdravstvena zaštita“ i „Socijalno pravo i socijalna zaštita“.

10. SPECIJALNI DIO

Plan specijalnog dijela praktične nastave utvrđuje se prema završenom studiju fakulteta odnosno prema smjerovima u trajanju od pet mjeseci i to za:

- 10.1. Sestrinstvo
- 10.2. Sanitarni inženjering

- 10.3. Fizioterapija i radna terapija
- 10.4. Menadžment u zdravstvu
- 10.5. Ginekologija i akušerstvo

10.1. SMJER: Sestrinstvo

Plan specijalnog dijela praktične nastave za smjer Sestrinstvo u trajanju od pet mjeseci

I Program praktične nastave za smjer sestrinstvo obuhvata:

10.1.1. ZDRAVSTVENA NJEGA U BOLNIČKOJ DJELATNOSTI 2,5 mjeseca

10.1.1.1. Zdravstvena njega internističkih pacijenata	2 sedmice
10.1.1.2. Zdravstvena njega hirurgskih pacijenata.....	2 sedmice
10.1.1.3. Zdravstvena njega kod infektivnih bolesti	2 sedmice
10.1.1.4. Zdravstvena njega pacijenata u ginekologiji i porodiljstvu	1 sedmica
10.1.1.5. Zdravstvena njega u pedijatriji	1 sedmica
10.1.1.6. Zdravstvena njega u neurologiji	1 sedmica
10.1.1.7. Zdravstvena njega u psihijatriji	1 sedmica
10.1.1.8. Zdravstvena njega u onkologiji	1 sedmica

10.1.1.1. Zdravstvena njega internističkih pacijenata

Upoznavanje sa radom na svim internističkim odjeljenjima- klinikama. Učestvovanje u izradi plana zdravstvene njege za sve internističke pacijente, prati njegovu sprovedbu kao i evaluaciju.

Poznavanje i primjena etičkih načela odnosa prema pacijentu, sebi, drugim zdravstvenim radnicima i saradnicima, primjena načela savjesnosti i humanosti, profesionalna tajna. Postupak sa pacijentom pri prijemu u bolnicu (zajednički za sve vrste bolesti), odnos i saradnja sa porodicom, upoznavanje pacijenta sa ustanovom, kućnim redom, mogućnošću upotrebe prostora njemu namijenjenih, mogućnost njegove komunikacije sa porodicom. Postupak kod nagle smrti, saradnja sa porodicom i pomoć. Upoznavanje pacijenta sa njegovim pravima i dužnostima - poznavanje Ženevske konvencije.

Svi vidovi njege u jedinici opće - intenzivne njege:

- koronarne intenzivne njege,
- sterilnoj jedinici.

Posebne pripreme i postupak sa pacijentom kod endoskopskih pretraga (gastroskopija, bronkoskopija, laparoskopija, biopsija jetre, bubrega, punkcije itd.).

Priprema i/ili učestvovanje u timu u izvedbi dijagnostičkih testova i terapijskih zahvata.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege svih internističkih pacijenata, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad

implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 2 sedmice student provodi na internoj klinici /odjeljenju.

10.1.1.2. Zdravstvena njega hirurških pacijenata

Upoznaje se sa radom na hiruškim odjeljenjima.

Specifičnost zdravstvene njege: zbrinjavanje pacijenta kod zahvata, u traumatologiji, abdominalnoj hirurgiji, torakalnoj hirurgiji, vaskularnoj, kardiohirurgiji, neurohirurgiji i urologiji, zdravstvena njega u postoperativnoj jedinici intenzivne njege, postupak sa pacijentom nakon narkoze, praćenje vitalnih funkcija - davanje i kontrola, infuzijske terapije, transfuzije krvi i intravenozne terapije, njega stome, specifičnost zdravstvene njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 2 sedmice dana student provodi na hirurškoj klinici/odjeljenju.

10.1.1.3. Zdravstvena njega infektivnih pacijenata

Upoznaje se sa radom na infektivnim klinikama/ odjeljenjima.

Specifična zdravstvena njega infektivnih bolesti centralnog nervnog sistema, specijalna njega virusnih pacijenata dišnih puteva i druge muskulature (respiratorni centar), uzimanje materijala za dijagnostičke postupke (bris, hemokulture, nasađivanje, materijal za hranjive podloge i dr.), specifičnosti zdravstvene njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na infektivnoj klinici/odjeljenju.

10.1.1.4. Zdravstvena njega pacijenata u ginekologiji i opstetriciji

Upoznaje se sa radom na ginekološkim odjeljenjima.

Specifičnosti zdravstvene njege u ginekologiji i opstetriciji (težište mora biti na složenijim zadacima koje medicinska sestra izvodi samostalno), priprema i izvođenje specijalnih medicinsko-tehničkih zahvata u ginekologiji - preoperativna priprema pacijenta i postoperativna

njege, rad sestre na odjeljenju za rendgen i radijum terapija.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 2 sedmice student provodi na ginekološkoj klinici/odjeljenju.

10.1.1.5. Zdravstvena njega u pedijatriji

Upoznaje se sa radom na pedijatrijskim odjeljenjima.

Izvođenje složenih, terapijskih i dijagnostičkih zahvata u dječjoj dobi i to za bolesti: dišnih organa, za bolesti srca i krvnih žila, za bolesti bubrega, za bolesti nervnog sistema, za bolesti akutnih i hroničnih poremećaja prehrane, specifična njega djeteta u dječjoj hirurgiji, specifičnost njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na pedijatrijskoj klinici/odjeljenju.

10.1.1.6. Zdravstvena njega u neurologiji

Upoznaje se sa radom na neurološkim odjeljenjima.

Specifičnost rada medicinske sestre na neurološkom odjeljenju, priprema i postupak sa pacijentom kod specifičnih neurološko-laboratorijskih pretraga (likvor, pneumencefalografija elektromielografija itd.), rad u jedinici intenzivne njege neuroloških pacijenata, specifičnosti njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na neurološkoj klinici/odjeljenju.

10.1.1.7. Zdravstvena njega u psihijatriji

Upoznaje se sa radom na psihijatrijskom odjeljenju.

Rad sestre u jedinici intenzivne njege psihijatrijskih bolesnika, prijem-otpust bolesnika,

socioterapijska zajednica - psihijatrijski klub, specifičnost njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na psihijatrijskoj klinici/odjeljenju.

10.1.1.8. Zdravstvena veza onkološkog pacijenta

Upoznaje se sa radom na onkološkom odjeljenju.

Posebne metode rada pri obradi pacijenta. Specifičan način rada sa pacijentom oboljelim od malignih oboljenja sa posebnim osvrtom na socijalno medicinske probleme. Edukativni rad sa pacijentom sa posebnim naglaskom na prevenciju oboljenja nastalih uslijed imunodeficitarnosti i prepoznavanje simptoma ovih oboljenja. Upoznavanje sa mogućnošću djelovanja na području njege onkološkog pacijenta u ambulantnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na odjeljenju bolnice.

10.1.2 ZDRAVSTVENA NJEGA U PRIMARNOJ ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Program praktične nastave smjera Sestrinstvo

10.1.2.1. Djelatnost medicinske sestre u zajednici / patronažne sestre..... 1,5 mjeseci

10.1.2.2. Rad u ambulanti porodične medicine 1 mjesec

10.1.2.1. Djelatnost medicinske sestre u zajednici / patronažne sestre

Upoznavanje sa radom medicinske sestre u zajednici. Značaj timskog rada u lokalnoj zajednici, saradnja sa drugim partnerima koji se nalaze u lokalnoj zajednici u cilju unapređenja i održavanja zdravlja stanovništva.

Kompleksna zaštita porodice sa posebnom brigom za njene članove zbog zaštite zdravlja djece, žena, trudnica, starih i nemoćnih, oboljelih od TBC, hroničnih i degenerativnih bolesti, alkoholizma i ovisnosti, poremećaja mentalnog zdravlja i dr. Utvrđivanje higijenskog i socijalno-

ekonomskog stanja porodice i procjena uticaja faktora okoline na zdravlje djece, pojedinca i porodice. Pronalaženje bolesnih, starih, nemoćnih, mentalno i fizički defektnih, socijalno ugroženih te njihovo zbrinjavanje. Učestvuje u savjetovanju ciljanih grupa ili pojedinca u odvikavanju od pušenja, narkomanije, alkoholizma, zdravi stilovi života, dijabetes, gojaznost, fizička aktivnost, dojenje, itd. Zdravstveno odgojni rad i socijalna zaštita u zajednici i lokalnim grupama po metodi procesa zdravstvene njege sa težištem na kontinuitetu zdravstvene njege. Pružanje zdravstvene njege za bolesna i invalidna lica u domu. Vođenje dokumentacije medicinske sestre u zajednici/patronažne i redovno izvještavanje.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1,5 mjeseci student provodi u službi medicinskih sestara u zajednici- patronažnoj službi.

10.1.2.2. Rad u ambulanti porodične / opće medicine

Upoznaje se sa radom u porodičnoj/općoj medicini.

Ovaj rad obuhvata:

- asistiranje liječniku u njegovim - dužnostima, uzimanje sestrinske anamneze
- pomaganje u vođenju kompletne medicinske evidencije i dokumentacije, -
- pružanje informacija pacijentu, zakazivanje redovnih i kontrolnih pregleda, učestvovanje u zdravstvenom odgoju,
- učestvuje kod prijema pacijenata, uspostavlja zdrav- stvenu dokumentaciju, primjenjuje propisanu terapiju
- mjeri krvni pritisak,
- uzima uzorke za laboratorijske pretrage
- vrši previjanja i druge poslove u ambulanti porodične medicine
- vrši savjetovanje pacijenta (odvikavanje od pušenja, zdravi stilovi života, dijabetes, itd.) saraduje sa medicinskom sestrom u zajednici

Učestvovanje u programima naučno-istraživačkog rada. Učestvuje u organizaciji i provođenju ciljanih i periodičnih sistematskih pregleda. Vođenje medicinske dokumentacije, kartoteke i registra. Obrada podataka i izvještavanje.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 mjesec student provodi u ambulanti porodične /opće medicine.

10.2. SMJER SANITARNI INŽINJERING

Plan specijalnog dijela praktične nastave na smjeru sanitarni inženjering u trajanju od 5 mjeseci

Program praktične nastave za Sanitarni inženjering:

Rad na sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i sanitacije okoline čovjeka, rad na poslovima dezinfekcije, dezinskekcije, deratizacije i na drugim poslovima koje vrši jedinica, upoznavanje sa zadacima i radom sanitarne inspekcije.

- a) Rad na sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i sanitacije okoline 2 mjeseca

Student provodi praktičnu nastavu u higijensko-epidemio- loškim jedinicama kantonalnih zavoda za javno zdravstvo ili higijensko-epidemiološkim službama doma zdravlja, gdje:

- upoznaje stanje u odnosu na kretanja zaraznih bolesti, na opskrbu vodom i dispoziciju otpadnih tvari i na druge faktore okoline koji utiču na ljudsko zdravlje, na područje na kojem djeluje organizacija zdravstva u kojoj provodi pripravnički staž,
- vodi evidenciju zaraznih bolesti i brine se za uredno prijavljivanje zaraznih bolesti,
 - učestvuje pri terenskim ispitivanjima pojave zaraznih bolesti,
- upoznaje propise o nadzoru nad licima zaposlenim u prometu životnih namirnica i nad drugim licima koja podliježu zdravstvenom nadzoru, izdaje i vodi evidenciju izdanih zdravstvenih listova,
 - vodi evidenciju kliconoša,
- uzima uzorke za hemijske i mikrobiološke pretrage,
- vodi potrebne evidencije i učestvuje pri organizaciji i izvođenju vakcinisanja,
 - priprema instrumente i učestvuje u vakcinaciji,
- vrši pretrage vode i životnih namirnica koje se provode u jedinici,
 - učestvuje pri provođenju nadzora nad javnim i individualnim vodoopskrbnim objektima, učestvuje pri vršenju nadzora nad objektima za dispoziciju otpadnih tvari,
- učestvuje u ispitivanju životne i radne okoline čovjeka (zagađenost zraka, buka, prašina, radiološka zagađenja i dr.).
- učestvuje u rješavanju sanitarno-tehničkih problema, ocjenjivanju projektne dokumentacije, nadzor izvedbe projekata industrijskih objekata itd.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 2 mjeseca, student provodi u kantonalnom zavodu za javno zdravstvo ili higijensko-epidemiološkim službama doma zdravlja.

- b) Rad na poslovima dezinfekcije, dezinskekcije, deratizacije i na drugim poslovima koje vrši jedinica 2 sedmice

- upoznaje postupke, preparate i opremu koji se koriste u DDD,
- upoznaje pravila bezbjedne primjene pesticida kao i sredstva i zaštitu pri radu,
- upoznaje propise vezane uz vršenje poslova DDD,
- praktično uči prepoznavanje vrsta glodara i člankonožaca značajnih za javno zdravstvo,
- učestvuje u utvrđivanju i praćenju infestacije glodarima i člankonošcima na terenu,
- aktivno učestvuje u radu terenskih ekipa pri provođenju deratizacije antikoagulantnim mamcima, dezinskekcije gmižućih i letećih insekata, te završne dezinfekcije prostora i površina.

Praktičnu nastavu u trajanju od 2 sedmice student provodi u kantonalnim zavodima za javno zdravstvo.

c) Upoznavanje sa zadacima i radom sanitarne inspekcije2,5 mjeseci

- Učestvovanje u provođenju sanitarnog nadzora zajedno sa sanitarnim inspektorom na terenu.
- Upoznavanje sa pisanjem zapisnika i rješenja u prvostepenom postupku.
- Upoznavanje organizacije sanitarne inspekcije.
- Preventivni sanitarni nadzor nad izgradnjom,
- Preventivni sanitarni nadzor nad sprečavanjem i suzbijanjem zaraznih bolesti,
- nad proizvodnjom i prometom predmeta opće upotrebe i životnih namirnica,
- nad proizvodnjom, korištenjem i prometom otrova,
- nad vodama i sredstvima snabdijevanja vodom,
- nad kvalitetom zraka,
- higijenskim uvjetima u javnim objektima.

Praktičnu nastavu u trajanju od 2,5 mjeseci student provodi u kantonalnoj upravi za inspeksijske poslove.

10.3. SMJER FIZIOTERAPIJA I RADNA TERAPIJA

Plan specijalnog dijela praktične nastave za fizioterapiju i radnu terapiju u trajanju od 5 mjeseci Program praktične nastave obuhvata: Kineziterapiju i fizikalnu terapiju

a) *Kineziterapija*.....3,5 mjeseci

Student provodi praktičnu nastavu iz kineziterapije u jedinici za kineziterapiju uz bolesnički krevet gdje:

- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji neuroloških pacijenata (odraslih i djece) kao što su: vježbe za relaksaciju, testovi aktivnosti svakodnevnog života, aktivnosti samozbrinjavanja, profesionalne aktivnosti, terapija radom, osnovni postupci Kabat i Bobath metode,
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji traumatiziranih pacijenata (preoperativni i postoperativnih tretman),
- primjenjuje kineziterapeutske postupke kod ortopedskih pacijenata kao što su postupci za primjenu ortopedskih pomagala, vježbe (škola) hodanja, vježbe kod skolioza, kifoza, lordoza, kod promjene na intervertebralnom disku, kod oštećenja malih zglobova, kod fraktura i ostalih deformiteta,
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji reumatskih pacijenata (kod reumatoidnog artritisa, diskopatija, ankilozantnog spondilitisa, gihta, poliartritisa),
- primjenjuje kineziterapeutske postupke u rehabilitaciji internističkih pacijenata (u

prevenciji infarkta miokarda i postinfarktnoj rehabilitaciji, kod smetnji periferne cirkulacije, kod dijabetesa, kod respiratornih pacijenata, kod bronhogernih karcinoma u periodu poslije operacije srca, perifernog krvotoka i pluća kao i kod raznih bolesti koje zahtijevaju rehabilitaciju u tijeku liječenja).

- primjenjuju kineziterapeutske postupke kod amputacija, pravila pozicioniranja i bandažiranja, vježbe u preprotetskoj i protetskoj fazi,
- primjenjuju kineziterapeutske postupke u gerijatriji, vježbe za koordinaciju inkoordinaciju kretanja (kod Parkinsona, Multiple skleroze), mogućnost opterećenja.

b) Fizikalna terapija1,5mjeseci

Student provodi praktičnu nastavu iz fizikalne terapije u jedinicama za fizikalnu rehabilitaciju, gdje provodi:

- hidroterapiju (kupke, polukupke, naizmjenične kupke, galvanska kada i ćelijske kupke, tuševi, vježbe u bazenu, podvodna masaža),
- krioterapiju (krio masaža, oblozi),
- parafinoterapiju (parafinski omoti, parafango, vježbe s parafinom, hidrokulator),
- masažu (klasična masaža, manuelna masaža, sportska masaža, akupresura, masaža sa aparatima, limfna drenaža),
- elektroterapiju (ultrazvuk, visokofrekventne struje, kratki i mikro val, niskofrekventne i srednje frekventne struje, analgezija i elektrostimulacija, ultravioletno zračenje, elektroforeza, magnetoterapija i dr.).

U toku praktične nastave u jedinici za fizikalnu terapiju student se upoznaje sa raznim elektrodijagnostičkim metodama.

10.4. SMJER MENADŽMENT U ZDRAVSTVU

Plan specijalističkog dijela praktične nastave za menadžere u zdravstvu u trajanju od 5 mjeseci.

Program praktične nastave obuhvata:

- a) Praktične vježbe koje se provode kroz redovnu nastavu i obuhvata:
 - Medicinsku etiku
 - Komunikacijske vještine
 - Poduzetništvo u zdravstvu
 - Zdravstveni menadžment
 - Radno pravo
 - Marketing u zdravstvu
 - Zdravstveno pravo i zdravstvena zaštita
 - Planiranje, organizacija i kontrola u zdravstvu
 - Ekonomika zdravstva
 - Socijalno pravo i socijalna zaštita
 - Sanitarno – ekološko zakonodavstvo i nadzor

Praktičnu nastavu od 4 mjeseca student provodi u redovnoj nastavi i vježbama na Fakultetu zdravstvene njege. Pored toga, dio praktične nastave koja obuhvata naprijed navedene oblasti obavlja se po trećinu vremena u Bolnici, Domu zdravlja i Zavodu za javno zdravstvo.

- b) Praktične vježbe u funkciji upravljanja i rukovođenjem u zdravstvenim organizacijama: bolnice, doma zdravlja, ambulante, stanice hitne pomoći, rehabilitacijske centre i slično u trajanju od 1 sedmice

Praktičnu nastavu od 1 mjeseca student provodi u upravljačkom odjeljenju u najmanje tri različite zdravstvene organizacije

10.5. SMJER GINEKOLOGIJA I AKUŠERSTVO

Plan specijalnog dijela praktične nastave za smjer Ginekologija i Akušerstvo je identična kao i za smjer Sestrinstvo stim da se obim praktične nastave na zdravstvenoj njezi u ginekologiji i akušerstvu povećava na teret obima praktične nastave na njezi internističkih i hirurških pacijenata:

Program praktične nastave za smjer Ginekologija i akušerstvo obuhvata:

10.5.1. ZDRAVSTVENA NJEGA U BOLNIČKOJ DJELATNOSTI 2,5 mjeseca

10.1.1.1. Zdravstvena njega internističkih pacijenata	1 sedmica
10.1.1.2. Zdravstvena njega hirurških pacijenata.....	1 sedmica
10.1.1.3. Zdravstvena njega kod infektivnih bolesti	2 sedmice
10.1.1.4. Zdravstvena njega pacijenata u ginekologiji i porodiljstvu	3 sedmice
10.1.1.5. Zdravstvena njega u pedijatriji	1 sedmica
10.1.1.6. Zdravstvena njega u neurologiji	1 sedmica
10.1.1.7. Zdravstvena njega u psihijatriji	1 sedmica
10.1.1.8. Zdravstvena njega u onkologiji	1 sedmica

10.5.1.1. Zdravstvena njega internističkih pacijenata

Upoznavanje sa radom na svim internističkim odjeljenjima- klinikama. Učestvovanje u izradi plana zdravstvene njege za sve internističke pacijente, prati njegovu sprovedbu kao i evaluaciju.

Poznavanje i primjena etičkih načela odnosa prema pacijentu, sebi, drugim zdravstvenim radnicima i saradnicima, primjena načela savjesnosti i humanosti, profesionalna tajna. Postupak sa pacijentom pri prijemu u bolnicu (zajednički za sve vrste bolesti), odnos i saradnja sa porodicom, upoznavanje pacijenta sa ustanovom, kućnim redom, mogućnošću upotrebe prostora

njemu namijenjenih, mogućnost njegove komunikacije sa porodicom. Postupak kod nagle smrti, saradnja sa porodicom i pomoć. Upoznavanje pacijenta sa njegovim pravima i dužnostima - poznavanje Zenevske konvencije.

Svi vidovi njege u jedinici opće - intenzivne njege:

- koronarne intenzivne njege,
- sterilnoj jedinici.

Posebne pripreme i postupak sa pacijentom kod endoskopskih pretraga (gastroskopija, bronkoskopija, laparoskopija, biopsija jetre, bubrega, punkcije itd.).

Priprema i/ili učestvovanje u timu u izvedbi dijagnostičkih testova i terapijskih zahvata.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege svih internističkih pacijenata, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na internoj klinici /odjeljenju.

10.5.1.2. Zdravstvena njega hirurških pacijenata

Upoznaje se sa radom na hiruškim odjeljenjima.

Specifičnost zdravstvene njege: zbrinjavanje pacijenta kod zahvata, u traumatologiji, abdominalnoj hirurgiji, torakalnoj hirurgiji, vaskularnoj, kardiohirurgiji, neurohirurgiji i urologiji, zdravstvena njega u postoperativnoj jedinici intenzivne njege, postupak sa pacijentom nakon narkoze, praćenje vitalnih funkcija - davanje i kontrola, infuzijske terapije, transfuzije krvi i intravenozne terapije, njega stome, specifičnost zdravstvene njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice dana student provodi na hirurškoj klinici/odjeljenju.

10.5.1.3. Zdravstvena njega infektivnih pacijenata

Upoznaje se sa radom na infektivnim klinikama/ odjeljenjima.

Specifična zdravstvena njega infektivnih bolesti centralnog nervnog sistema, specijalna njega virusnih pacijenata dišnih puteva i druge muskulature (respiratorni centar), uzimanje materijala za dijagnostičke postupke (bris, hemokulture, nasađivanje, materijal za hranjive podloge i dr.), specifičnosti zdravstvene njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom

zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na infektivnoj klinici/odjeljenju.

10.5.1.4. Zdravstvena njega pacijenata u ginekologiji i opstetriciji

Upoznaje se sa radom na ginekološkim odjeljenjima.

Upoznavanje fiziologije i reproduktivnog sistema žene, patologije genitalnog aparata, normalnom i patološkom trudnoćom i porođajem, sa prevencijom i njegom u ginekologiji i trudnoći. Specifičnosti zdravstvene njege u ginekologiji i opstetriciji (težište mora biti na složenijim zadacima koje medicinska sestra izvodi samostalno), priprema i izvođenje specijalnih medicinsko-tehničkih zahvata u ginekologiji - preoperativna priprema pacijenta i postoperativna njega, rad sestre na odjeljenju za rendgen i radijum terapija.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 3 sedmice student provodi na ginekološkoj klinici/odjeljenju.

10.5.1.5. Zdravstvena njega u pedijatriji

Upoznaje se sa radom na pedijatrijskim odjeljenjima.

Izvođenje složenih, terapijskih i dijagnostičkih zahvata u dječjoj dobi i to za bolesti: dišnih organa, za bolesti srca i krvnih žila, za bolesti bubrega, za bolesti nervnog sistema, za bolesti akutnih i hroničnih poremećaja prehrane, specifična njega djeteta u dječjoj hirurgiji, specifičnost njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na pedijatrijskoj klinici/odjeljenju.

10.5.1.6. Zdravstvena njega u neurologiji

Upoznaje se sa radom na neurološkim odjeljenjima.

Specifičnost rada medicinske sestre na neurološkom odjeljenju, priprema i postupak sa

pacijentom kod specifičnih neurološko-laboratorijskih pretraga (likvor, pneumencefalografija elektromielografija itd.), rad u jedinici intenzivne njege neuroloških pacijenata, specifičnosti njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na neurološkoj klinici/odjeljenju.

10.5.1.7. Zdravstvena njeza u psihijatriji

Upoznaje se sa radom na psihijatrijskom odjeljenju.

Rad sestre u jedinici intenzivne njege psihijatrijskih bolesnika, prijem-otpust bolesnika, socioterapijska zajednica - psihijatrijski klub, specifičnost njege u ratnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na psihijatrijskoj klinici/odjeljenju.

10.5.1.8. Zdravstvena veza onkološkog pacijenta

Upoznaje se sa radom na onkološkom odjeljenju.

Posebne metode rada pri obradi pacijenta. Specifičan način rada sa pacijentom oboljelim od malignih oboljenja sa posebnim osvrtom na socijalno medicinske probleme. Edukativni rad sa pacijentom sa posebnim naglaskom na prevenciju oboljenja nastalih uslijed imunodeficitarnosti i prepoznavanje simptoma ovih oboljenja. Upoznavanje sa mogućnošću djelovanja na području njege onkološkog pacijenta u ambulantnim uvjetima.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 sedmice student provodi na odjeljenju bolnice.

10.1.2 ZDRAVSTVENA NJEGA U PRIMARNOJ ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Program praktične nastave smjera Sestrinstvo

10.1.2.1. Djelatnost medicinske sestre u zajednici / patronažne sestre..... 1,5 mjeseci

10.1.2.2. Rad u ambulanti porodične medicine 1 mjesec

10.1.2.1. Djelatnost medicinske sestre u zajednici / patronažne sestre

Upoznavanje sa radom medicinske sestre u zajednici. Značaj timskog rada u lokalnoj zajednici, saradnja sa drugim partnerima koji se nalaze u lokalnoj zajednici u cilju unapređenja i održavanja zdravlja stanovništva.

Kompleksna zaštita porodice sa posebnom brigom za njene članove zbog zaštite zdravlja djece, žena, trudnica, starih i nemoćnih, oboljelih od TBC, hroničnih i degenerativnih bolesti, alkoholizma i ovisnosti, poremećaja mentalnog zdravlja i dr. Utvrđivanje higijenskog i socijalno-ekonomskog stanja porodice i procjena uticaja faktora okoline na zdravlje djece, pojedinca i porodice. Pronalaženje bolesnih, starih, nemoćnih, mentalno i fizički defektnih, socijalno ugroženih te njihovo zbrinjavanje. Učestvuje u savjetovanju ciljanih grupa ili pojedinca u odvikavanju od pušenja, narkomanije, alkoholizma, zdravi stilovi života, dijabetes, gojaznost, fizička aktivnost, dojenje, itd. Zdravstveno odgojni rad i socijalna zaštita u zajednici i lokalnim grupama po metodi procesa zdravstvene njege sa težištem na kontinuitetu zdravstvene njege. Pružanje zdravstvene njege za bolesna i invalidna lica u domu. Vođenje dokumentacije medicinske sestre u zajednici/patronažne i redovno izvještavanje.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1,5 mjeseci student provodi u službi medicinskih sestara u zajednici- patronažnoj službi.

10.1.2.2. Rad u ambulanti porodične / opće medicine

Upoznaje se sa radom u porodičnoj/općoj medicini.

Ovaj rad obuhvata:

- asistiranje liječniku u njegovim dužnostima, uzimanje sestrinske anamneze
- pomaganje u vođenju kompletne medicinske evidencije i dokumentacije, pružanje informacija pacijentu, zakazivanje redovnih i kontrolnih pregleda, učestvovanje u zdravstvenom odgoju,
- učestvuje kod prijema pacijenata, uspostavlja zdravstvenu dokumentaciju, primjenjuje propisanu terapiju

- mjeri krvni pritisak,
- uzima uzorke za laboratorijske pretrage
- vrši previjanja i druge poslove u ambulanti porodične medicine
- vrši savjetovanje pacijenta (odvikavanje od pušenja, zdravi stilovi života, dijabetes, itd.) saraduje sa medicinskom sestrom u zajednici

Učestvovanje u programima naučno-istraživačkog rada. Učestvuje u organizaciji i provođenju ciljanih i periodičnih sistematskih pregleda. Vođenje medicinske dokumentacije, kartoteke i registra. Obrada podataka i izvještavanje.

Sve aktivnosti usmjerene ka organizaciji tima zdravstvene njege, procjena za potrebom zdravstvene njege, planiranje zdravstvene njege i nadzor nad implementacijom i evaluacijom zdravstvene njege i značaj kontinuiranog usavršavanja svakog člana tima zdravstvene njege.

Ovaj dio praktične nastave u trajanju od 1 mjesec student provodi u ambulanti porodične /opće medicine.

11. POSEBNI DIO

Program praktične nastave zdravstvenih radnika sa završenim fakultetom obuhvata upoznavanje sa popisima vezanim za pojedino stručno zvanje završenih studenata i to:

11.1. Smjer sestrinstvo

- Zakon o zaštiti stanovnika od zaraznih bolesti
- Zakon o evidencijama iz oblasti zdravstva
- Zakon o sanitarnoj inspekciji

11.2. Smjer Sanitarni inženjering

- Zakon o sanitarnoj inspekciji
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti namirnica i predmeta opće upotrebe
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

11.3. Smjer Fizioterapija i radna terapija

- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
- Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva

11.4. Smjer Menadžment u zdravstvu

- Upoznaju kroz redovnu nastavu sve potrebne zakone

11.5. Smjer Ginekologija i akušerstvo

- Zakon o zaštiti stanovnika od zaraznih bolesti
- Zakon o evidencijama iz oblasti zdravstva
- Zakon o sanitarnoj inspekciji

Program posebnog dijela stručne prakse u trajanju od 1 sedmice, student provodi na Fakultetu zdravstvene njege.